

Nieuwe wegen durven gaan (Jes 60, 1-6; Mat 2, 1-12) *Overweging 3 januari 2016, Theo Brock*

Meer dan nu werd in Bijbelse tijden het dagelijks leven bepaald door het ritme van dag en nacht. In de nacht waren maan en sterren de enige lichtpunten in de duisternis. De zonsopkomst was een magisch moment waarop de duisternis moest wijken. De stand van zon, maan en sterren was ook de belangrijkste oriëntatie voor reizigers. Er bestond nog geen tomtom. Wanneer je de sterrenbeelden kon lezen, kon je de weg vinden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat in de Bijbellezingen van vandaag het licht en een stralende ster symbool staan voor hoop en de juiste weg.

In de eerste lezing beschrijft Jesaja op poëtische wijze dat de tijd van duisternis en ballingschap voorbij zal gaan. Hij schildert een visioen dat een groot licht op zal gaan, en dat de glorie van de Heer over de mensen zal schijnen. Jesaja roept het Joods volk in ballingschap op om niet bij de pakken neer te zitten, maar om op te staan en in beweging te komen zodat het goddelijk licht hen kan verwarmen en omstralen. Jesaja verkondigt een boodschap van hoop. Niet alleen het Joodse volk zal terugkeren naar Jeruzalem. In zijn visioen komen koningen en vertegenwoordigers van alle volkeren van de wereld samen naar Jeruzalem om de Heer te dienen. De Heer is niet langer een god van Israël alleen. Hij is een god voor alle mensen.

Een god voor alle mensen. Deze gedachte sluit naadloos aan bij de evangeliëlezing van vandaag. Hierin wordt verhaald dat wijzen uit het Oosten, heidenen in de ogen van de Joden, eer aan Jezus komen betuigen. Hiermee wordt duidelijk gemaakt dat Gods heerlijkheid zich in de Mensenzoon Jezus aan iedereen openbaart. De lezingen van vandaag zijn grensoverschrijdend. Het zijn teksten die de grenzen van het eigen volk en van de eigen religieuze gemeenschap openbreken. Heidenen mogen zich van Jesaja in Jeruzalem voegen om de Heer te dienen. Buitenlandse wijzen zijn in het evangelie van Matteüs een van de eersten die het goddelijk licht in Jezus herkennen. Mensen van alle volken, kleuren, rassen en talen mogen leven in Jezus' licht.

Het evangelie vertelt ook dat mensen, als ze daarvoor open staan, geleid worden naar de plaats waar God te vinden is. De ster die de wijzen uit het Oosten hebben zien opgaan, staat hier symbool voor. Die ster is het beeld van een innerlijk verlangen dat mensen in beweging kan zetten. We zouden dit innerlijk verlangen ook spirituele intuïtie kunnen noemen. Het ware licht, daar kun je wel een intuïtie van hebben, maar dat is niet genoeg, je moet het ook gaan zoeken in de overtuiging dat het te vinden is. Die overtuiging hebben de drie wijzen en zo wordt hun reisverhaal een spirituele ontdekkingstocht.

De wijzen uit het Oosten zijn op reis gegaan, achter de ster aan. Een tocht waarbij ze niet weten waar ze uiteindelijk terecht zullen komen. Zonder dat ze precies weten waar ze moeten zoeken en wie ze aan zullen treffen hebben ze het lef om toch op weg te gaan. Ze staan open voor iets nieuws. Ze kunnen nog verlangen en dromen dat het Goddelijke zich vinden laat. In de evangelietekst hebben die wijze mannen uit het Oosten niet alle wijsheid in pacht, het zijn ook maar mensen. Hun zoektocht brengt hen in eerste instantie op de verkeerde plaats, het paleis van Herodes, een centrum van wereldse macht. Herodes schrikt als hij hoort dat ze op zoek zijn naar de nieuw geboren Koning van de Joden. Koning van de Joden: frappant is dat hier dezelfde aankondiging gebruikt wordt die later bij de kruisiging boven Jezus' hoofd zal staan. Hiermee refereert Matteüs in dit kerstverhaal al aan de lijdensweg van Jezus.

Achterdochtig als hij is, betreft Herodes Schriftgeleerden bij het gesprek. De Schriftgeleerden weten alles van de komende Messias. Hij moet in Bethlethem geboren worden. Hij moet een nakomeling zijn van David. Maar dat de Messias inmiddels geboren is, was hen ontgaan. Dat moeten

ze horen van de heidense wijzen. Het is opmerkelijk dat heidense wijzen de boodschap wel begrepen en de Schriftgeleerden die alles op schrift hadden staan dit niet zagen. Nog opmerkelijker is echter dat de Schriftgeleerden door het nieuws over de Messias niet in beweging komen. Ze blijven waar ze zijn. De Schriftgeleerden willen vasthouden aan de vertrouwde zekerheden die ze hebben. Dit is natuurlijk ook een valkuil voor ons. Als we menen het ware geloof te hebben, bestaat het gevaar dat we denken dat het wel goed zit, waardoor we geen nieuwe wegen verkennen. Een wijze les die onze kerkleiders, ook onze aartsbisschop, tot inspiratie kan dienen.

Wijsheid zit blijkbaar niet alleen in wetten, regels en oude boeken. Die zeggen je niet letterlijk hoe je moet leven. Om te vinden moet je zoeken, moet je nieuwe wegen inslaan, dat hadden die wijze mannen uit het Oosten goed begrepen. God zoeken doe je vooral door in beweging te komen, door om je heen te kijken. Door het licht te zoeken in de mensen die je tegenkomt op je levensweg, en door zelf licht voor anderen te zijn.

De wijzen vervolgen hun zoektocht met instructies van Herodes. Hij wil de verblijfplaats van het koningskind weten om het zogenaamd ook te kunnen huldigen. Ze reizen verder tot de ster boven de eenvoudige verblijfplaats van het kind stilstaat. De wijzen uit het Oosten herkennen in Jezus de pasgeboren Koning der Joden. Ze leren ons om het Goddelijke, het Licht, het goede, het mooie te zoeken en te vinden in de eenvoud van een weerloos kind. Zij bieden hun gaven aan. De keuze van die geschenken - goud, wierook en mirre - is rijk aan symboliek. Goud, een edelmetaal, staat voor koninklijke waardigheid. Wierook wordt in tempels gebrand en creëert een gewijde atmosfeer. Wierook staat symbool voor onze verbintenis met God. Mirre werd gebruikt om de lichamen van de doden te balsemen. Hiermee verwijst Matteüs alweer naar de komende lijdensweg van Jezus.

De geschenken goud, wierook en mirre staan in dit kerstverhaal dus eerder symbool voor geestelijke dan voor materiële rijkdom. Het gaat meer om de menselijke en emotionele waarde van de geschenken. Zo bezien hebben wij allen iets van onszelf te bieden. Liefde en aandacht schenken aan elkaar kan iedereen. Elkaar inspireren en ondersteunen in de zoektocht naar zingeving is voor velen weggelegd. Dat kan door te zingen, door orgel te spelen, door koffie te zetten, vluchtelingen en buurtgenoten te verwelkomen en door diaconale activiteiten te ontplooiën en ondersteunen. Kortom, door levensruimte te scheppen voor elkaar.

De wijze mannen uit het evangelie van Matteüs waren niet bang om op zoek te gaan. Ze hebben in een weerloos kind Jezus herkend en daarmee is voorgoed iets veranderd bij hen. Als je de zoektocht aandurft verander je, en ga je anders weg dan je gekomen bent. Een echte ontmoeting met God of een medemens is dan ook een ontmoeting onderweg, nooit een eindhalte. Zo bezien kunnen we uit de Bijbelzinnen van vandaag heel wat inspiratie putten om er in dit nieuwe jaar iets moois van te maken. In navolging van de wijzen uit het Oosten worden we uitgenodigd om samen met de ander op weg te gaan om onze geloofsgemeenschap te versterken. We worden uitgedaagd om de Herodessen, de mensen die alleen oog hebben voor macht, links te laten liggen. We worden gewaarschuwd voor de zelfgenoegzaamheid van Schriftgeleerden, om niet stil te staan maar om steeds weer nieuwe wegen te verkennen. We worden opgeroepen om het Goddelijke niet zozeer te zoeken in het indrukwekkende en in pracht en praal, maar in de eenvoud van een kind, in alles wat weerloos en kwetsbaar is.

Geïnspireerd door het evangelie van Matteüs wens ik ons in het nieuwe jaar het licht van een innerlijke ster toe, die ons in beweging houdt op onze spirituele zoektocht naar de juiste weg.